

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Adam Bodnar

Warszawa,

II.519.109.2015.MM

Trybunał Konstytucyjny
Warszawa

Sygn. akt K 9/16

Pismo procesowe

Na podstawie art. 56 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072) cofam wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 18 lutego 2016 r. (sygn. akt K 9/16) i wnoszę o umorzenie postępowania (art. 59 ust. 1 pkt 1 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym).

Uzasadnienie

Zarządzeniem z dnia 5 kwietnia 2016 r. Prezes Trybunału Konstytucyjnego wyznaczył do rozpoznania tej sprawy pełen skład oraz jako sprawozdawcę Stanisława Rymara. W tym samym dniu poinformował również Rzecznika Praw Obywatelskich o

wszczęciu postępowania w tej sprawie oraz o tym, że sprawa zostanie rozpoznana przez Trybunał Konstytucyjny w pełnym składzie.

Zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 stycznia 2017 r. o zmianie składu orzekającego w miejsce pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego został wyznaczony skład pięcioosobowy oraz wyznaczono do składu dwie osoby nieuprawnione do orzekania: Mariusza Romana Muszyńskiego oraz Lecha Morawskiego. O wydaniu tego zarządzenia nie został powiadomiony wnioskodawca, tj. Rzecznik Praw Obywatelskich. Okoliczność ta została ustalona w wyniku zapoznania się przed przedstawiciela Rzecznika z aktami postępowania.

W piśmie z 11 września 2017 r. Rzecznik zwrócił uwagę na brak podstawy prawnej do dokonania zmiany składu orzekającego w niniejszej sprawie. Z art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 13 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. poz. 2074) wynika bowiem, że czynności procesowe dokonane w postępowaniach wszczętych i niezakończonych przed wejściem w życie ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072) pozostają w mocy. Oznacza to, że w mocy pozostawało także zarządzenie z dnia 5 kwietnia 2016 r. o wyznaczeniu pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego w sprawie o sygn. akt K 9/16 oraz wyznaczeniu S. Rymara jako sprawozdawcy.

Żaden przepis ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym nie uprawnia do dokonywania dowolnej zmiany już wyznaczonego składu orzekającego w sprawie. Z art. 38 ust. 1 tej ustawy wynika, że sędziów Trybunału do składu orzekającego, w tym przewodniczącego składu i sędziego sprawozdawcę, wyznacza Prezes Trybunału według kolejności alfabetycznej uwzględniając przy tym rodzaje, liczbę oraz kolejność wpływu spraw do Trybunału. Prezes Trybunału w uzasadnionych przypadkach, zwłaszcza ze względu na przedmiot rozpoznawanej sprawy, może wyznaczyć sędziego sprawozdawcę, odstępując od tych kryteriów (art. 38 ust. 2 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym). Wskazane uprawnienia Prezesa Trybunału nie obejmują jednak zmiany składu orzekającego, a więc sytuacji, gdy skład ów

już został uprzednio wyznaczony. W takim przypadku, a więc gdy skład jest już wyznaczony, uprawnienie Prezesa Trybunału aktualizuje się jedynie w przypadkach opisanych prawem (wygaśnięcie mandatu sędziego – art. 18 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego – Dz. U. poz. 2073; wyłączenie sędziego – art. 39-41 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym).

W dniu 15 stycznia 2018 r. Rzecznik Praw Obywatelskich złożył wniosek o wyłączenie od udziału w rozpoznawaniu sprawy (sygn. akt K 9/16) Mariusza Romana Muszyńskiego oraz Justyna Piskorskiego. Zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 lutego 2018 r., wobec wniosku RPO z 15 stycznia 2018 r. wyznaczono skład sędziów TK w celu wydania postanowienia: A. Zielonacki (przewodniczący), J. Przyłębska (sprawozdawca), J. Wyrembak.

Zarządzeniem Przewodniczącego składu orzekającego M. Warcińskiego z 13 lutego 2018 r. odwołano termin rozprawy przed TK wyznaczony na 21 lutego 2018 r. (k. 492). Następnie, zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 lutego 2018 r. zmieniono skład orzekający w sprawie o sygn. o K 9/16 w ten sposób, że w miejsce sędziego TK Sławomiry Wronkowskiej-Jaśkiewicz wyznaczono Jarosława Wyrembaka do uzupełnienia składu orzekającego (k. 496-497).

Postanowieniami z 21 lutego 2018 r. Trybunał Konstytucyjny w składzie A. Zielonacki (przewodniczący), G. Jędrejek i J. Przyłębska (sprawozdawca) zdecydował nie wyłączać M. R. Muszyńskiego, J. Piskorskiego ani J. Wyrembaka z rozpoznawania sprawy o sygn. K 9/16. Trybunał przypomniał, iż wypowiedział się już na temat statusu sędziów wybranych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 2 grudnia 2015 r. w postanowieniach odmawiających ich wyłączenia z orzekania podjętych 15 lutego 2017 r., sygn. K 2/15, 8 marca 2017 r., sygn. K 24/14 (niepubl.), 19 kwietnia 2017 r., sygn. K 10/15 (OTK ZU A/2017, poz. 27), 27 lipca 2017 r., sygn. U 1/17 (niepubl.), 24 października 2017 r., sygn. K 1/17 (niepubl.), 24 października 2017 r., sygn. K 3/17 (niepubl.), 13 grudnia 2017 r., sygn. K 17/14 (niepubl.), 14 grudnia 2017 r., sygn. K 36/15 (niepubl.), 19 grudnia 2017 r., sygn. SK 37/15 (niepubl.) 121 lutego 2018 r., sygn. K 9/16 (niepubl.). Zdaniem składu orzekającego TK „nigdy nie potwierdził prawidłowości wyboru osób wymienionych

w uchwałach Sejmu RP z dnia 8 października 2015 r. w sprawie powołania sędziów Trybunału Konstytucyjnego (M.P. poz. 1038-1040)”, przypominając jednocześnie, że przywoływane przez Rzecznika orzeczenia TK „z powodu wydania ich z rażącym naruszeniem prawa nie zostały ogłoszone w stosownym dzienniku urzędowym, co znaczy, że nie weszły do porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej”.

Trybunał również zwrócił uwagę, że zarzut braku bezstronności M. R. Muszyńskiego nie został „oparty na niepotwierdzonych doniesieniach prasowych. Jako taki nie może być traktowany jako podstawa wyłączenia sędziego.”

Odnosząc się do argumentów TK przytoczonych w powyższym postanowieniu, należy wskazać, że przepisy art. 39 ust. 1 i 2 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym określają przesłanki wyłączenia sędziego Trybunału Konstytucyjnego z udziału w rozpoznawaniu sprawy, przepisy te nie regulują natomiast sytuacji, w której w rozpoznawaniu sprawy bierze udział osoba nieuprawniona. W tym zakresie odpowiednie zastosowanie mają więc z mocy art. 36 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeksu postępowania cywilnego. Stosownie do art. 379 pkt 4 k.p.c. nieważność postępowania zachodzi, jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa. Skład sądu sprzeczny z przepisami prawa, to także sytuacja, gdy znajduje się w nim osoba nieuprawniona (por. „Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz”, t. 1 pod red. M. Manowskiej, LexisNexis, Warszawa 2011, s. 713). Taka okoliczność zachodzi w niniejszej sprawie, gdyż skład Trybunału Konstytucyjnego jest sprzeczny z prawem najwyższej rangi, tj. Konstytucją RP.

Uchwałami z dnia 2 grudnia 2015 r. w sprawie wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego zostali wybrani na stanowisko sędziego Trybunału Konstytucyjnego: Mariusz Roman Muszyński (M.P. poz. 1184), Lech Morawski (M. P. poz. 1183) oraz Henryk Cioch (M. P. poz. 1182). Uchwały te stanowiły próbę wyboru przez Sejm VIII kadencji M. R. Muszyńskiego, H. Ciocha oraz L. Morawskiego na sędziów Trybunału Konstytucyjnego na obsadzone już prawidłowo stanowisko sędziowskie.

Uchwałą z dnia z dnia 15 września 2017 r. w sprawie wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego (M.P. poz. 873) Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, na podstawie art. 194 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 2 ust. 2 zdanie pierwsze ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. poz. 2073) i art. 31 ust. 1 Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, wybrał w miejsce zmarłego Lecha Morawskiego - Justyna Piskorskiego.

Uchwałą z dnia 26 stycznia 2018 r. w sprawie wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego (M.P. poz. 134) Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, na podstawie art. 194 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 2 ust. 2 zdanie pierwsze ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. poz. 2073) i art. 31 ust. 1 Regulaminu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, wybrał w miejsce zmarłego Henryka Ciocha – Jarosława Wyrembaka.

Prawidłowość wyboru przez Sejm VII kadencji trzech sędziów Trybunału Konstytucyjnego wymienionych w uchwałach z dnia 8 października 2015 r. w sprawie powołania sędziów Trybunału Konstytucyjnego (M. P. poz. 1038-1040) i rozpoczynających kadencję w dniu 7 listopada 2015 r. została czterokrotnie potwierdzona w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (wyrok z dnia 3 grudnia 2015 r., sygn. akt K 35/15; wyrok z dnia 9 marca 2016 r., sygn. akt K 47/15; wyrok z dnia 11 sierpnia 2016 r., sygn. akt K 39/16; postanowienie z dnia 7 stycznia 2016 r., sygn. akt U 8/15).

W wyroku z dnia 3 grudnia 2015 r. (sygn. akt K 34/15) Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że o statusie sędziego Trybunału należy mówić już w momencie zakończenia procedury wyboru kandydata na sędziego przez Sejm, co w tym przypadku nastąpiło w dniu 8 października 2015 r. Trybunał Konstytucyjny podkreślił również, że uchwała Sejmu w tej sprawie jest definitywna i nie podlega wzruszeniu. W rezultacie Sejm nie może odwołać swojego wyboru, unieważnić go, stwierdzić jego bezprzedmiotowości bądź *post factum* go konwalidować.

W świetle art. 194 ust. 1 Konstytucji RP kompetencja Sejmu do wyboru sędziego aktualizuje się zaś jedynie wówczas, gdy istnieje wolne stanowisko sędziowskie wymagające obsadzenia. Skoro więc kadencja sędziów wybranych w dniu 8 października

2015 r. dopiero rozpoczynała swój bieg, to Sejm w ogóle nie mógł korzystać z kompetencji określonej w art. 194 ust. 1 Konstytucji RP ani przy wyborze Mariusza Muszyńskiego, Henryka Ciocha, Lecha Morawskiego, czy też później przy wyborze Justyna Piskorskiego i Jarosława Wyrembaka. Potwierdził to Trybunał Konstytucyjny w wymienionych orzeczeniach, a orzeczenia te mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne (art. 190 ust. 1 Konstytucji RP). Mocą ustawy nie może zostać bowiem derogowany art. 194 ust. 1 Konstytucji RP, według którego Trybunał Konstytucyjny składa się z 15 sędziów.

Słusznie wskazuje się (por. M. Florczak-Wątor, P. Mikuli, „A jednak premier nie miała racji”, Rzeczpospolita z dnia 28 grudnia 2017 r., A19), że „(...) Sejm nie ma kompetencji do wyboru dowolnej liczby sędziów TK. Może ich wybrać tylko 15, niezależnie od tego, czy prezydent przyjmie ślubowanie czy nie. Wybór sędziów TK i przyjęcie ślubowania to dwie różne kompetencje przysługujące dwóm różnym organom, a legalność ich działania wymaga oceny odrębnej i niezależnej. Każdy wybrany przez Sejm ponad liczbę sędziów TK wskazaną w konstytucji nie jest sędzią TK, bo Sejm nie ma kompetencji do jej wyboru, jeśli kadencja wcześniej wybranego sędziego TK nie dobiega końca lub nie doszło do wygaśnięcia jego mandatu przed upływem kadencji.” Nie zmienia tego fakt, że w art. 18 pkt 2 i art. 21 ust. 2 ustawy z dnia 13 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. poz. 2074) ustawodawca podjął kolejną próbę zmiany obsady Trybunału Konstytucyjnego poprzez pominięcie sędziów, którzy zostali prawidłowo wybrani przez Sejm VII kadencji i zastąpienia ich osobami, które zostały wybrane przez Sejm VIII kadencji wbrew Konstytucji RP, tj. na stanowiska sędziowskie już obsadzone.

Wskazane wyżej powody zmuszają Rzecznika Praw Obywatelskich do cofnięcia wniosku z dnia 18 lutego 2016 r. (sygn. akt K 9/16). Decyzja ta uzasadniona jest dokonanymi zmianami w składzie orzekającym Trybunału Konstytucyjnego, które nie mają podstawy prawnej w obowiązujących przepisach, a także wprowadzeniem do składu orzekającego osób, które zostały wybrane z naruszeniem Konstytucji RP.

Jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego (postanowienie SN z 17 listopada 2005 r., I CK 298/05), w takich przypadkach możemy mieć do czynienia z orzeczeniami

nieistniejącymi (*sententia non existens*). Jak wynika z powołanego postanowienia SN: „Pojęciem wyroków nieistniejących obejmuje się na ogół tylko takie wyroki, które wydane zostały przez osoby nieuprawnione (niebędące sędziami), wydane bez żadnego postępowania (w nieistniejących procesach) i wyroki pozbawione zasadniczych cech, które według ustawy powinien posiadać wyrok (np. niezawierające żadnego rozstrzygnięcia lub których sentencji skład sądu nie podpisał)”. Taka sytuacja może skutkować chaosem prawnym, a wydane orzeczenia mogą być kwestionowane przez pełnomocników stron także w procesach przed sądami europejskimi, skoro ukształtowanie składu orzekającego nie realizuje zaleceń Komisji Europejskiej (ostatnio zalecenie z dnia 20 grudnia 2017 r. w sprawie praworządności w Polsce uzupełniające zalecenia Komisji (UE) 2016/1374, (UE) 2017/146 i (UE) 2017/1520), że „trzech sędziów wybranych przez Sejm nowej kadencji bez ważnej podstawy prawnej nie może orzekać, dopóki nie zostaną wybrani zgodnie z prawem.”

Mając na uwadze powyższe, wnoszę jak w petitum.